https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj21-03-006
DOI: 10.30888/2663-5712.2023-21-03-006

УДК 378.811.111

THE ESSENCE OF CULTURE-ORIENTED LINGUISTIC COMPETENCE IN TEACHING ENGLISH TO GRADE 11 STUDENTS

СУТНІСТЬ ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У НАВЧАННІ УЧНІВ 11 КЛАСУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Ardelian O.V. / Арделян О.В.
k.p.s., assoc. prof. / к.п.н., доц.
ORCID: 0000-0002-7166-0095
Kotova A.M. / Котова А.М.
student of the second (master's degree) level of education
faculty of Ukrainian philology, foreign languages and social communication
Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University,
Kropyvnytskyy, Shevchenka, 1, 25006
Центральноукраїнський державний університеті
м. В.Винниченка, Кропивницький, Шевченка, 1, 25006

***Анотація**. В роботі розглядається питання, що основною функцією мови є спілкування, одночасно воно виступає в якості засобу пізнання світу. Вивчаючи англійську мову учні стикаються з абсолютно новою для них культурою, таким чином, учні мають комплементарний філологічний метод побічного пізнання малознайомого світу. Якщо вважати мову хранителем національної культури держави, то мовні одиниці можуть бути носієм країнознавчої інформації, яка так необхідна для тих, хто її вивчає. Отже, під час навчального процесу слід пам'ятати, що всі країнознавчі явища у світі так чи інакше відбиваються в культурі і згодом передаються через мову. Таким чином, викладання мови повинне здійснюватися саме із застосуванням лінгвокраїнознавчого підходу.*

***Ключові слова**: лінгвокраїнознавство, лінгвокраїнознавча компетентність, міжкультурна комунікація, мовленнєва та не мовленнєва комунікація.*

Вступ.

Вивчення англійської мови нерозривно пов'язане із зануренням у культуру її народу, оскільки мова і культура нероздільні. Учні повинні вивчати англійську мову як засіб спілкування, а також як елемент залучення їх до національно-культурних цінностей англійського народу. Це поступово стає домінуючою стратегією навчання англійської мови в школі і зумовлює потребу у формуванні в учнів лінгвокраїнознавчої компетентності.

В останні роки увага науковців до феноменів лінгвокраїнознавчої компетентності як показника готовності особистості до міжкультурної комунікації значно посилилась. Нині досягнуто вагомих результатів у вирішенні питання паралельного вивчення мови та культури країни учнями середньої школи в процесі навчання усного іншомовного спілкування. Проблему формування лінгвокраїнознавчої компетентності детально досліджували Ю. Веклич, А. Вітренко, С. Заволока, Т. Калинюк, О. Кечик, С. Роман, О. Селіванова та ін. Мета нашої роботи з'ясувати сутність лінгвокраїнознавчої компетентності в навчанні англійської мови учнів 11 класу.

Основний текст.

Протягом усього періоду навчання іноземної мови формується комунікативна компетентність, складовими частинами якої є: лінгвістична, соціолінгвістична, дискутивна та соціальна. Здатність застосовувати знання про

національно-культурні особливості країн іноземної мови складається з: лінгвокраїнознавчих знань (фонові знання, реалії країни досліджуваної мови, безеквівалентна лексика); країнознавчих знань (природно-кліматичні умови, суспільно-політичні, економічні та соціальні особливості, основні етапи історичного та культурного розвитку країни мови, що вивчається); знань про культуру країни мови, що вивчається (традиції і звичаї, побут, особливості національного характеру і психології країни мови, що вивчається) [3, с. 59].

На сьогоднішній день термін «лінгвокраїнознавство» у різних країнах тлумачать по-різному. Наприклад, у Франції – «мова і цивілізація», у Німеччині його називають терміном «культурознавство», а в англійській методичній літературі – «лінгвокультурні дослідження». Як зазначає О. Селіванова, «лінгвокраїнознавство – мовознавча галузь, що вивчає фіксацію в мові та її знакових продуктах інформацію про історію, матеріальну й духовну культуру певного народу. Лінгвокраїнознавство має теоретичний і прикладний напрям: перший досліджує відбитки історії народу, його традицій, обрядів, звичаїв, вірувань, мистецьких навичок у мовній системі й текстах шляхом вилучення та систематизації фонових знань; другий проектується у практику перекладу, методику навчання мові як іноземній. Лінгвокраїнознавство пов'язане із фразеологією, етимологією, історією мови, лінгвосеміотикою, етнопсихолінгвістикою, лінгвокультурологією. Лінгвокраїнознавство має більш прикладну спрямованість і застосовує вивчення ментальності й національного характеру народу лише побіжно у зв'язку з відповідною фоновою інформацією» [8, с. 354]. «Лінгвокраїнознавство – відносно молода і поки що недостатньо розроблена і вивчена галузь лінгвістики, основне завдання якої полягає у виявленні зв'язків між мовою і культурою народу, що є носієм цієї мови. Лінгвокраїнознавство співвідноситься із загальним краєзнавством як систематизованою сукупністю наукових знань» [1, с. 118].

В сучасній науковій та методологічній літературі, лінгвокраїнознавство розглядається у двох вимірах: перший, лінгвокраїнознавство – це аспект методики викладання іноземних мов, в якому досліджуються питання відбору та прийомів подачі учням відомостей про країну, мова якої вивчається, з метою забезпечення їх практичного володіння даною мовою. Другий, лінгвокраїнознавство – це аспект навчання іноземної мови (поряд з лексичним, фонетичним, граматичним матеріалом), який відбиває національно-культурний компонент мовного матеріалу. Заключною метою засвоєння лінгвокраїнознавчого аспекту є формування в учнів лінгвокраїнознавчої компетентності, тобто «цілісної системи уявлень про основні національні традиції, звичаї та реалії країни, мова якої вивчається, що дозволяє учням асоціювати з мовною одиницею ту ж саму інформацію, що й «носії» цієї мови і досягати повноцінної комунікації» [1, с. 120].

Для формування лінгвокраїнознавчої компетентності потрібні фонові знання, тобто знання про країну та її культуру, відомі усім жителям досліджуваної країни (на відміну від загальнолюдських або регіональних). Під фоновими знаннями С. Роман розуміє знання, які є характерними для жителів конкретної країни і здебільшого невідомі іноземцям, що ускладнює певною

мірою процес спілкування, оскільки взаєморозуміння неможливе без принципової тотожності в обізнаності співрозмовників із дійсністю, що їх оточує [7, с. 55]. Кожному британцю, наприклад, у тому числі дитині молодшого шкільного віку, відомо, що означає абревіатура *UK*, як виглядає прапор Великої Британії, який вони називають *Union Jack*, якими є національні звичаї та традиції. Лексику, що відрізняється фонами (рівень лексичного поняття при цьому збігається), називають фоновою. Реалії – це назви властивим тільки певним націям і народам предметів матеріальної культури, фактів історії, державних інститутів, імен національних і фольклорних героїв, міфологічних істот [4, с. 366].

У лінгвокраїнознавстві існує ще безеквівалентна лексика, під значенням якої розуміють лексичні одиниці, план вираження яких неможливо порівнювати з якими-небудь іншомовними лексичними поняттями. Безеквівалентні слова в точному значенні не перекладаються, і їхнє значення розкривається шляхом тлумачення. Так, прикладом цього в англійській мові може бути власна назва: *Jack, Jem or Jonathan; Go to Hanover;*назви свят: *Boxing Day, Late Summer Bank Day* [4, с. 366].

Ю. Веклич каже про те, що «тексти країнознавчого характеру займають сьогодні все більше місце в процесі навчання іноземним мовам. Завдяки таким текстам, студенти знайомляться з реаліями країни мови, що вивчається, одержують додаткові знання в галузі географії, освіти, культури тощо. Зміст країнознавчих текстів повинен бути значущим для студентів, мати визначену новизну, включати відомості про державний устрій, географічне середовище, характерні предмети матеріальної культури, елементи фольклору або про особливості мовленнєвого поводження й етикету» [1, с. 119].

Лінгвокраїнознавча компетентність розглядається А. Вітренко як володіння особливостями вербальної та невербальної поведінки носіїв мови в комунікативних ситуаціях. До складових лінгвокраїнознавчої компетентності належить мовленнєва та немовленнєва поведінка. Мовленнєву поведінку складають знання лексики з національно-культурним компонентом семантики, вміння і навички адекватно володіти ними в умовах міжкультурної комунікації, а також уміннях застосовувати фонові знання для досягнення взаєморозуміння у ситуаціях опосередкованого й безпосереднього міжкультурного спілкування. До структури немовленнєвої поведінки входить володіння наступними засобами спілкування: 1) проксемічними (пози комунікантів, тілесні рухи, дистанція між учасниками під час спілкування); 2) кінесичними (жести, міміка, контакт очей); 3) паралінгвістичними (ритміка, мелодика, інтонація, паузація, фонації, вигуки) [2, с. 138].

Оскільки лінгвокраїнознавча компетентність включає не лише мовленнєву, а й немовленнєву поведінку, на нашу думку, важливим і доцільним є ознайомлення учнів з немовленнєвою поведінкою англійців і залучення їх до використання різних засобів спілкування на уроках іноземної мови.

Лінгвокраїнознавчий матеріал є сильним важелем для створення і підтримки інтересу до вивчення іноземних мов. Звідси випливає, що мотивація збільшиться і стане міцнішою, якщо ми будемо все ширше використовувати

елементи лінгвокраїнознавчого характеру [1, с. 120]. Формування лінгвокраїнознавчої компетенції полягає у залученні людини, яка вивчає іноземну мову, до духовних і культурних цінностей іншої етнокультурної дійсності, які є базовим змістом мови.

Недарма французький вчений Ж. Ласера справедливо визнавав: «...яким би не був підручник або метод викладання, саме відомості про культуру перш за все складають основне багатство освіти. Викладач не повинен обмежуватися вузькими мовними цілями. Без звернення до явищ культури вивчення мови збіднюється і зводиться до засвоєння фонетичних та граматичних явищ» [6, с. 218]. У формуванні історико-культурних понять про англомовну країну потрібна поступовість, розмаїтість і емоційно-образне вивчення зарубіжної культури у зіставленні з культурою своєї країни. Адже сприйняття зарубіжної культури завжди відбувається через призму власної. Лінгвокраїнознавство не може обійтися системою однієї мови. Це наука порівняльна, «...де явища однієї семантичної системи протиставляються інший» [6, с. 219].

Англійська мова має свої особливості, з якими зустрічається кожна людина, що її вивчає. На кількість цих особливостей впливають не тільки суто лінгвістичні, а й екстралінгвістичні фактори. Але основним фактором вивчення англійської мови є схожість або відмінність з рідною мовою учня на тому чи іншому рівні (граматичному, лексичному і т.д.). Особливі труднощі з'являються при стиканні в процесі навчання з фоновою, безеквівалентною лексикою, реаліями англійської мови та всім тим, що не можна просто перекласти на рідну мову [4, с. 367].

Проаналізувавши співвідношення елементів змісту англійської культури з аспектами навчання, можна визначити компоненти іншомовної культури як мети навчання .

1 Розвиваючий аспект – *психологічний зміст мети.* В даний аспект входить головна мета – розвиток мовленнєвих здібностей, психічних функцій, умінь спілкуватися.

2 Виховний аспект – *педагогічний зміст мети.* Навчання іншомовній культурі є засобом всебічного виховання.

3 Навчальний аспект – *соціальний зміст мети.* Даний аспект включає оволодіння іноземною мовою як засобом міжособистісного спілкування, а також освоєння навичок самостійної роботи, як процес удосконалювання рівня іншомовної культури.

4 Пізнавальний аспект – *лінгвокраїнознавчий зміст мети.* Використовується як засіб збагачення духовного світу особистості і реалізується переважно на основі рецептивних видів діяльності: читання й аудіювання [5, с. 66].

Це трапляється через те, що дві національні культури ніколи не збігаються повністю – кожна з них складається з національних та інтернаціональних елементів. В області збігу двох культур при викладанні мови допустимо застосовувати реляційно-перекладну методику, але вона незручна в області розбіжностей: тут вдаватися до перекладу, до пошуку відповідності, даремно. Тому перед вчителем виникає завдання: будувати в свідомості учнів світогляд про нові предмети і явища, що не мають аналогів ні в їхній рідній культурі, ні в

їхній рідній мові. Один із основних аспектів навчання іноземної мови – лінгвокраїнознавчий – прямо пов'язаний з культурологічною спрямованістю вивчення іншомовної дійсності. Було також визначено сукупність даних, які складають основний зміст лінгвокраїнознавчого аспекту.

1 Фонові знання, які присутні у свідомості усіх носіїв мови і які є основою акту комунікації.

2 Невербальна мова жестів, міміки, звичаїв, повсякденної поведінки.

3 Дані про географію та історію країни, політичний устрій, соціальну стратифікацію, досягнення науки, культури, літератури, мистецтва, звичаї та традиції народу і т.д. [5, с. 65].

Висновки.

Таким чином, лінгвокраїнознавство є невід'ємним аспектом у вивченні будь-якої іноземної мови, зокрема англійської. Опановуючи англійською мовою учні зустрічаються з аутентичною культурою, таким чином, вони мають комплементарний філологічний метод побічного пізнання маловідомого світу. Ця іншомовна культура включає в себе такі компоненти: навчальний, пізнавальний, розвиваючий та виховний. З досвіду нашої роботи з лінгвокраїнознавчими матеріалами на уроках ми дійшли висновку, що їх використання залучає студентів до діалогу культур, збагачує учнів відомостями країнознавчого характеру, дає змогу дізнатися про культуру країни, мова якої вивчається, формує вміння розуміти основний зміст автентичних текстів і аудіотекстів, активізує навчальну діяльність, сприяє розвитку інтересу до вивчення іноземної мови, розширює словник учня, створює доброзичливу атмосферу.

Література

1 Веклич Ю.І. Формування лінгвокраїнознавчої компетенції у процесі професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови // Молодь і ринок : щомісячний науково-педагогічний журнал. № 3 (86). 2012. С. 118 – 121.

2 Вітренко А.В. Основні компоненти лінгвокраїнознавчої компетенції // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2013. Випуск 29. С. 138-143.

3 Заволока С.І. Лінгвокраїнознавчий аспект викладання іноземної мови // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2020. № 73. Т. 1. С. 59-62.

4 Калинюк Т. До проблеми використання лінгвокраїнознавчих знань у процесі вивчення іноземної мови у вищій школі // Вісник Львівського університету. 2009. Вип. 25. Ч. 3. С. 364–369.

5 Кечик О.О. Лінгвокраїнознавчий аспект навчання іноземної мови // Філологічні науки. № 7. 2007. С. 64-66.

6 Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник. Вид. 2-е, випр. і перероб. / Кол. авторів під керівн. С.Ю. Ніколаєвої. К.: Ленвіт, 2002. 328 с.

7 Роман С.В. Методика навчання англійської мови в початковій школі: навч. посіб. К.: Ленвіт, 2005. 208 с.

8 Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 2010. 844 с.

Abstract. *The paper investigates the importance of the culture-oriented linguistic competence development to grade 11 students as an indicator of readiness for intercultural communication. The aim of our study is to figure out the essence of the culture-oriented linguistic competence in teaching English.*

The main function of language is communication, but students should study English not only as a means of communication, but also as an opportunity to be involved into the national-cultural values because language and culture are inseparable. While learning English, students encounter a completely new culture for them, thus, students have a complementary philological method of secondary knowledge of an unfamiliar world. If we consider language as the custodian of the national culture of the state, then language units can be a carrier of country science information, which is so necessary for those who study it. Therefore, during the educational process, it should be remembered that all political science phenomena in the world are reflected in culture in one way or another and are subsequently transmitted through language.

Nowadays, the term "culture-oriented linguistics" is interpreted differently. In modern scientific and methodological literature, culture-oriented linguistics studies are considered from two aspects. The first aspect reflects the methodology of teaching foreign languages, and the second aspect concerns the study of foreign languages and includes the national-cultural component of language material.

It is investigated, that prior knowledge about the country and its culture is necessary for the formation of culture-oriented linguistic competence. Whereas this knowledge is unknown to foreigners, the communication process complicates, as mutual understanding is impossible without common knowledge of the reality surrounding the interlocutors.

Moreover, as linguistic competence includes not only verbal, but also non-verbal communication, it is important to acquaint students with the non-verbal communication of English people and involve them into the usage of various means of communication in foreign language lessons.

After analyzing the correlation between the elements of English culture and the educational aspects, it is possible to define the components of culture-oriented linguistics as learning goals: the developmental aspect, the educational aspect, the teaching aspect and the cognitive aspect. Thus, language teaching should be carried out precisely with the use of culture-oriented linguistic approach.

Keywords: *culture-oriented linguistics, culture-oriented linguistic competence, intercultural communication, verbal and non-verbal communication.*